piršto užmautas įvijinis žiedas. Galvūgalyje buvo sudėtos papildomos įkapės - trys cilindrėliai, vienas juostinis ir trys įvijiniai žiedai. Kapas skiriamas C_{1a}-C_{1b} periodams.

Plote Nr.127 2,54 m ilgio, 1,13-1,15 m pločio kapo duobės dugne, atidengti sunykę 20-25 metų moters palaikai su gausiomis įkapėmis (kapas Nr.693). Mirusiosios rankas puošė juostinės trikampio pjūvio apyrankės, ant dešinės rankos pirštų užmauti keturi įvijiniai, o ant kairės - vienas juostinis ir du įvijiniai žiedai. Krūtinę puošė lankinė segė trikampe kojele. Ant segės lankelio užverti du juostiniai žiedai. 8 cm į ŠR nuo kaukolės, 20x13 cm skersmens plotelyje aptiktos, matyt, medinėje dėžutėje buvusios sudėtos papildomos įkapės: apgalvis, gintariniai karoliai, lankinė segė lenkta kojele, žiedai: du juostiniai, įvijinis ir įvijinis nežymiai praplatinta centrine įvija, yla. Šis kapas datuojamas V a. pirmąja puse.

Penkeri Marvelės kapinyno tyrinėjimų metai praturtino mūsų žinias apie Centrinės Lietuvos gyventojų kultūrą. Kasmet kaupiami duomenys leidžia išsamiau susipažinti su čia gyvenusių genčių laidojimo papročiais, atskleisti ryšius su artimesniais ar tolimesniais kaimynais. Gausūs ir įvairialaikiai kapų kompleksai leidžia patikslinti atskirų dirbinių datavimą. Šio kapinyno tyrimai bus tęsiami.

Rasa Banytė.

Baitų plokštinio kapinyno tyrinėjimai 1995 metais

1995 m. LKPC ir MLIM tęsė Baitų senkapio (Klaipėdos r.), skiriamo Vakarų Lietuvos kapinynų su akmenų vainikais grupei, tyrinėjimus (žr. ATL 1988 ir 1989 metais. V., 1990. P.72-73; ATL 1990 ir 1991 metais. V., 1992. T.1. P.70-73; ATL 1992 ir 1993 metais. V., 1994. P.124-127). Dviem plotais (Nr.6 ir Nr.7) buvo ištirta 78 m^2 kapinyno teritorijos. Plotas Nr.6 prišlietas prie 1990-1991 metais tirtų plotų Nr.1, 2, 3 V sienų Š kapinyno teritorijos viduryje. Šiame plote (48 m^2) ištirti 5 palaidojimai (kapai Nr.12, 29-32) ir 4 kapų duobių kraštai. Tarp jų buvo 1 moters kapas (Nr.29), 1 vyro su 2 žirgais palaidojimas (kapas Nr.31) ir 3 neaiškios lyties mirusiųjų

kapai (Nr.30, 32, 12).

Nuėmus paviršinį žemės sluoksnį, smėlyje, 20-30 cm gylyje, išryškėjo ugniavičių bei maišyto su pelenais ir degėsiais smėlio dėmės. Ryškesnės ugniavietės buvo išsidėsčiusios virš žemiau išryškėjusių kapų Nr.29, 30, 31 duobių. Šios ugniavietės buvo beveik apskritos formos, 80-90 cm skersmens, pusapvalio skerspjūvio. Degėsiai ir pelenai jose siekė 15-30 cm storį. Keliose ugniavietėse rasti smulkūs deginto molio tinko ir neaiškūs geležies fragmentėliai. Vietomis degėsių ir pelenų dėmės buvo nusidriekusios netaisyklingomis juostomis arba mažomis dėmelėmis. Pagal šias ugniavietes galima nustatyti, jog 20-25 cm gylyje nuo dabartinio paviršiaus pasiekiamas senasis kapinyno paviršiaus lygis. Plote Nr.6, 25-35 cm gylyje, rasta keletas smulkių molio tinko fragmentų, žalvarinis įvijinis žiedas, gintaro karolis, geležinio dirbinio įmovos dalis. Šie radiniai greičiausiai nėra tiesiogiai susiję su radiniais kapuose.

Akmenų konstrukcijos virš kapų pasirodė jau 30-35 cm gylyje, o sąlyginai pirmieji du akmenų sluoksniai gulėjo 30-50 cm gylyje. Akmenys buvo įvairiausių dydžių - nuo 10x5x5 cm iki 60x40x20 cm. Iki 50 cm gylio atidengtos jų konstrukcijos nebuvo tvarkingai sugrupuotos, išskyrus kapo Nr.30 akmenis, kurie buvo sudėti ratu. Kapo Nr.30 akmenys buvo nuo 30x25x15 cm iki 50x30x20 cm dydžio, sudėti glaustai vienas prie kito, orientuojant smailiuosius galus į vainiko vidų. Iš P-PR pusės kapo Nr.30 akmenų vainikas buvo dvigubas. Jo vidinis skersmuo buvo 1,8-2,3 m. Prie vainiko P ir PV pusių buvo prijungtos dar dvi akmenų eilės, kurios ribojo į P buvusio kapo Nr.29 duobę. Kapo Nr.30 vainikas Š pusėje jungėsi su kapo Nr.31 akmenimis, kurie sudarė netvarkingą sangrūdą.

Visų kapų akmenų konstrukcijos skyrėsi. Kapo Nr.29 vietą iš Š supo kapo Nr.30 akmenų vainikas ir jo trumpos atšakos. Tačiau dauguma akmenų atsidengė giliau, preparuojant 50 cm gylyje išryškėjusią kapo duobę. Jie gulėjo kapo duobės sampile, 40-105 cm gylyje. Akmenys buvo įvairaus dydžio, netvarkingai sumesti. Jie koncentravosi kapo duobės P gale, mirusiosios galvūgalyje, ir prie duobės ŠR krašto.

Kapo Nr.30 akmenų vainiko vidiniame plote iki 50 cm gylio akmenų nebuvo. Tačiau 50 cm gylyje, išryškėjus duobės kontūrui, jos centrinėje - Š dalyje pasirodė keletas akmenų. Jie gulėjo 15 cm aukščiau duobės dugno.

Kapo Nr.31 duobės sampilą sudarė įvairių dydžių (nuo 10x5x5 cm iki 50x35x20 cm) akmenų ir degėsingo smėlio mišinys. Akmenys buvo sumesti tankiau prie duobės PV krašto. Pirmieji akmenys virš šio palaidojimo atsidengė 35 cm gylyje, apatiniai - 96 cm gylyje.

Kapo Nr.32 vietą iš Š ir R pusių ribojo netvarkingai 35-60 cm gylyje sukrautų 12x10x6- 25x20x15 cm dydžio akmenų juosta, o iš V pusės - 4 didesnių akmenų eilė, skyrusi kapus Nr.30 ir Nr.32. Kapo Nr.32 duobėje akmenų nerasta.

Kapo Nr.12 (tirto 1991 ir 1995 m.) duobės vietą žymėjo tik padriki akmenys duobės galuose ir akmenų eilė, besišliejanti prie kapo Nr.30 vainiko R krašto. Jie buvo stambesni - iki 40x35x20 cm dydžio, gulėjo 35-75 cm gylyje. Mažesni akmenys buvo sumesti į kapo duobės sampilą 50-55 cm gylyje. Kitus plote Nr.6 atidengtus kapų duobių galus supo daugiau ar mažiau išlikusios akmenų eilės, o duobių sampilai buvo rečiau ar tankiau užpildyti akmenimis.

Kapų duobės orientuotos ŠV-PR kryptimi, artima Š-P krypčiai. Jų kontūrai išryškėjo 60-75 cm gylyje nuo dabartinio žemės paviršiaus (40-50 cm gylyje nuo senojo kapinyno paviršiaus lygio). Duobių gylis siekė 90-110 cm gylį (70-90 cm nuo senojo paviršiaus). Duobės buvo stačiakampės, suapvalintais kampais. Kai kurios iš jų (kapai Nr.30, 32) turėjo 50-55 cm ilgio ir 20-30 cm pločio ataugėles prie kraštų. Jų paskirtis nėra aiški. Duobių ilgis 2,3-3,2 m, plotis - 1-1,9 m. Savo dydžiu išsiskyrė kapo Nr.31 duobė, kurioje buvo palaidotas vyras su dviem žirgais. Šios duobės ilgis buvo apie 3,6 m, plotis - 2,9 m.

Kapuose karstų žymių nepastebėta, mirusiųjų griaučiai neišlikę. Pastarųjų orientavimą kapų duobėse sunku nustatyti dėl negausių ir neaiškaus pobūdžio įkapių. Kape Nr.29 mirusioji gulėjo galva į PR. Kapuose Nr.30 ir Nr.32 mirusieji greičiausiai buvo guldyti galvomis į Š ir į ŠV. Kape Nr.12 mirusiojo orientavimas neaiškus. Kape Nr.31 mirusysis, sprendžiant pagal dantų liekanų padėtį, gulėjo galva į Š-ŠV, o šalia jo iš V ir R pusių laidoti žirgai.

Visose kapų duobėse buvo rasta pavienių arklio dantų ar jų žymių. Moters kape Nr.29 gulėjo smulkiai sudaužytas lipdytas miniatiūrinis puodelis, keletas kito lipdyto puodo šukių; spėjamoje mirusiosios krūtinės-

pilvo srityje - geležinis lazdelinis smeigtukas, sulaužyto geležinio peiliuko dalys ir kiti smulkūs geležies fragmentėliai; galvūgalio vietoje - žalvarinis sunykęs žiedas ir trys gintaro karoliukai. Kape Nr.30 rastos tik sulaužytos peilio dalys.

Kape su žirgų aukomis Nr.31 pirmieji radiniai pasirodė tarp sampilo akmenų. Įkapės buvo gausios, bet labai smulkios. Daugumą jų sudarė audinio ir odos puošybos elementai. Jie koncentravosi spėjamoje mirusiojo galvos, krūtinės, pilvo srityje ir V pusėje laidoto žirgo vietoje. Taigi sunku skirti, kurie odos puošybos elementai priklausė žirgui, o kurie žmogui, juolab kad mirusysis buvo palaidotas be ginklų, išskyrus sulaužytus geležinio peilio fragmentus. Audinio ir odos puošybos elementai buvo sudaryti iš žalvarinių ir balto labai trapaus metalo vinučių-kniedučių, plokščių puošybinių sagučių, vielučių. Prie kai kurių iš jų buvo išlikę nežymūs audinio, prie kitų - odos likučiai. Rasti keli odinio diržo ar kamanų fragmentėliai, papuošti kniedutėmis. Viename didesniame pastebimos šešios kniedučių eilės. Dėl radinių padrikumo sunku nustatyti, ar šie fragmentai priklausė mirusiojo diržui, ar žirgo kamanoms.

Prie R pusėje palaidoto žirgo galvos gulėjo keli mėlyno stiklo ir gintaro karoliukai. Mirusiojo spėjamoje krūtinės srityje taip pat gulėjo pavieniai gintaro karoliai ir gintarinis prizmės-kirvelio formos kabutis. Tarp V žirgo vietos ir vyro palaidojimo rasta stambi D formos geležinė sagtis. Spėjamoje mirusiojo kojūgalio srityje atidengtos organikos liekanos su metalų žymėmis prie jų, tarp kurių gulėjo nedidelė geležinė sagtelė. Trečia nedidelė geležinė sagtelė gulėjo prie R arklio dantų liekanų. Trys gintariniai karoliai rasti prie pat duobės PV krašto, atskirai nuo kitų radinių, galbūt V žirgo kojūgalio vietoje. Žirgo kamanų puošybai galima priskirti du žalvarinius ir vieną sidabrinį rombo formos apkalus. Mirusiojo galvos vietoje, šalia dantų liekanų, gulėjo sulaužytas balto metalo žiedas praplatinta vidurine dalimi. Panašus žiedas buvo rastas Šernų kapinyne, kape Nr.10.

Kape Nr.32 aptikti tik geležinio peilio ar dalgio fragmentai bei 2 tamsiai mėlyno stiklo karoliai. Kapo Nr.12 įkapės buvo dar negausesnės. Jas sudarė geležinis peilis ir lipdyto puodo šukė.

Plote Nr.7, kuris ištirtas kapinyno apsaugos zonos ŠR kampe, jokių su kapinynu susijusių dirbinių ar kultūrinių sluoksnių nerasta.

1995 metais ištirti Baitų kapinyno kapai datuojami IV a.